

Předkládací zpráva pro Parlament České republiky

Vláda České republiky předkládá Parlamentu České republiky návrh na vyslovení souhlasu s přístupem České republiky k Dohodě o zřízení Evropské molekulární biologické laboratoře, která byla sjednána 10. května 1973. Souhlas je podmínkou k tomu, aby se Česká republika stala členem mezinárodní výzkumné organizace EMBL. Souhlas s přístupem k předmětné Dohodě vyslovila vláda České republiky svým usnesením ze dne 5. prosince 2012 č. 900. Rada EMBL vyslovila souhlas s podmínkami přístupu na svém zasedání v Heidelbergu dne 25. června 2013 a svůj souhlas oznámila v dopise ze dne 28. června 2013 adresovaném ministru školství, mládeže a tělovýchovy.

1. Představení EMBL

EMBL (European Molecular Biology Laboratory – Evropská molekulární biologická laboratoř) je mezinárodní organizace založená Dohodou o zřízení Evropské molekulární biologické laboratoře (dále jen „Dohoda o EMBL“) podepsanou v Ženevě dne 10. května 1973 členskými státy EMBC (European Molecular Biology Conference; zal. v r. 1969 v Ženevě). V současnosti sdružuje 20 evropských států a jednoho volně přidruženého členu – Austrálii. Tato mezinárodní organizace provozuje nejvýznamnější evropskou výzkumnou infrastrukturu v oblasti molekulární biologie a genetiky.

Správní sídlo organizace je v Heidelbergu a ve společném projektu sdružuje těchto pět špičkových výzkumných ústavů: v Heidelbergu (vedle hlavního sídla i kmenová laboratoř), v Hinxtonu u Cambridge (EBI - European Bioinformatics Institute), v Hamburku a Grenoblu (centra soustředěná na strukturní biologii) a v Monterotondo u Říma (výzkum v oblasti genomových modelů). Kromě špičkového základního výzkumu je cílem EMBL i provádění vzdělávací činnosti na všech úrovních počínaje vysokoškolskou pregraduální.

Podrobné údaje o organizaci lze nalézt na www.embl.org.

2. Přínos členství pro Českou republiku

Výzkum i poznatky EMBL jsou na vrcholné světové úrovni a významně přispívají k vývoji lidského vědění i rozvoje oborů jako je genetika, lékařství, farmacie, rostlinná biologie, environmentalistika ad. Jedná se o obory rychle se rozvíjející, prestižní a pro budoucnost lidstva velmi perspektivní. EMBL disponuje vybavením a technologiemi, které pro svoji finanční nákladnost jsou a i v budoucnu nejspíš nadále budou pro jakékoli české výzkumné pracoviště nedosažitelné. Členství v EMBL je proto pro Českou republiku jedinou cestou, jak zajistit svým vědeckým pracovištím nejen přístup k těmto technologiím, ale i k datům, která z výzkumů EMBL vyplynou.

Přístup České republiky do EMBL je významným a velmi přínosným krokem pro českou biologii i související vědní obory. Umožní:

- využití špičkového technického vybavení a servisu (v oblastech celogenomového sekvenování, mikroarray, stanovování struktur biomolekul atd.) pro ryze české projekty i projekty mezinárodní, na nichž se ČR podílí,
- rozvoj stávajících českých projektů velkých výzkumných infrastruktur CEITEC (Brno, multioborový projekt), BIOCEV (Praha, biotechnologie), FNUSA-ICRC (Brno, lékařství) ad. a jejich propojení se špičkovou technologií, která je v ČR nedostupná,
- propojení s budoucími aktivitami a projekty českých výzkumných institucí financovanými ze strukturálních fondů, stejně jako otevření českých projektů nových, které by bez možnosti kooperace s pracovišti EMBL otevřeny nebyly,
- přístup k informacím a datům, která nejsou anebo v brzké době přestanou být k dispozici (anebo alespoň k dispozici bezplatně),
- lepší kontakty s evropskými institucemi a vědci, kteří se na EMBL interně i externě podílejí s výhledem na hlubší přímé zapojení českých výzkumných institucí do nových projektů mezinárodních,
- stáže českých studentů a vědců na pracovištích EMBL a možnost interních stipendií, zejména pro PhD. programy, poskytovaných organizací studentům ze členských států.

Dosavadní spolupráce mezi českými vědeckými institucemi probíhá na polooficiálních základech a vychází z velkorysosti EMBL. Jedním ze současných výhledových záměrů EMBL je však nastavení systému, v němž data a výsledky výzkumů budou dále poskytovány spíše na komerční či reciproční bázi. Tím větší důležitost získává současné přistoupení České republiky do organizace.

V roce 2011 provedlo MŠMT rozsáhlý korespondenční průzkum mezi českými vědeckými institucemi, z něhož vyplynulo, že řada ústavů i vysokých škol má intenzivní zájem o spolupráci s EMBL (ÚMG AV ČR, UK Praha, MU Brno, VŠCHT, Biologické centrum AV ČR, Slezská univerzita v Opavě, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzita Pardubice ad.), případně se již dnes v omezené míře na některých otevřených projektech EMBL podílí (CEITEC, ÚMCH AV ČR, BFÚ AV ČR).

V září 2011 uspořádalo MŠMT ve spolupráci s EMBL a za přítomnosti generálního ředitele EMBL pana prof. Iaina Mattaje v Praze informační den, na němž byly prezentovány aktivity, úspěchy a perspektivy této organizace a kterého se zúčastnilo na sedm desítek zástupců našich předních vědeckých pracovišť z oboru molekulární biologie a příbuzných věd. Z akce mj. vyplynulo zjištění, že vstup do EMBL výrazně ovlivní zapojení týmů z velkých infrastruktur nově budovaných z operačního programu výzkum, vývoj a inovace (CEITEC, BIOCEV, ICRC a dalších) do mezinárodní spolupráce.

V listopadu 2011 byla Technologickým centrem AV ČR vypracována analýza „Členství v EMBL – absorpční potenciál českého systému VaVaI“. Závěrem analýzy je doporučení, aby

Česká republika vzhledem k přínosovému potenciálu do EMBL vstoupila. V případě členství mohou čeští vědci a instituce využít především synchrotronové pracoviště v Grenoblu a Hamburgu, jejichž poznatky přesahují i do fyzikálních a inženýrských oborů. *Core Facilities* v Heidelbergu mohou poskytovat jinak nenahraditelné služby zejména pro česká národní centra CEITEC a BIOCEV. Spolupráce s *Mouse Biology Unit* v Monterotundu představuje nenahraditelnou podporu pro molekulárně-medicínský výzkum. Analýza zmiňuje i možnou lepší pozici českých firem v soutěžích o dodávky hi-tech zařízení či služeb pro potřeby projektů EMBL a možnost využít EMBL Technology Fund (ETF) pro podporu start-up biotech firem v členských státech. V neposlední řadě pak EMBL poskytuje svá interní stipendia, nedotovaná z jiných fondů, která mohou získat pouze studenti a doktorandi z členských států.

Materiál byl ve smyslu ust. § 35 odst. 2 písm. i) zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, zaslán ke stanovisku Radě pro výzkum, vývoj a inovace. Rada ve stanovisku návrh na přístup ČR do organizace podpořila. Rada zdůraznila, že členství a s tím spojená účast v Radě EMBL umožní podílet se na mezinárodní strategii této významné výzkumné organizace, česká výzkumná pracoviště získají přístup k vybavení a servisním a informačním službám EMBL a Česká republika získá svým vstupem postupně i cenné zkušenosti jak budovat národní centra excelence v oblasti biomedicínského výzkumu.

3. Stanovisko EMBL k členství České republiky

EMBL již v současné době volně spolupracuje s předními vědeckými pracovišti z České republiky a oceňuje vysokou odbornou úroveň českých vědců i doktorandů, kteří absolvovali stáže na pracovištích EMBL.

Přijetí nového člena je spojeno se schválením podmínek přijetí Radou EMBL, která se schází 2x ročně. Na straně EMBL byl tento krok učiněn na zasedání Rady dne 25. 6. 2013 v Heidelbergu. Vzápětí ministr školství, který má záležitosti výzkumu a vývoje v gesci, obdržel formální písemné potvrzení, že Rada EMBL schválila přijetí České republiky za řádného člena.

4. Závazky vyplývající z členství a charakteristika Dohody o EMBL

Dohoda o EMBL je sepsána současně ve francouzštině, angličtině a němčině (všechny jazykové verze jsou při výkladu smlouvy rovnocenné). EMBL má samostatnou právní subjektivitu, v Dohodě o EMBL je nazvána jako „mezivládní instituce“ („intergovernmental institution“), resp. v německé verzi jako „mezistátní instituce“ („zwischenstaatliche Einrichtung“). Členy se mohou stát pouze státy.

Základní povinností každého přistupujícího člena je zaplacení vstupního poplatku a dále každoroční platba členského příspěvku na činnost EMBL. Podrobněji je tato otázka rozebrána v části Dopad členství na státní rozpočet ČR.

Základním právem členského státu je právo účastnit se a hlasovat na jednáních Rady, která je nejvyšším orgánem EMBL. Rada se skládá z delegátů členských států, po dvou z každého z nich. Každý stát má při hlasování jeden hlas, Dohoda stanoví, kdy postačuje k rozhodnutí prostá většina hlasů, kdy 2/3 většina hlasů (např. rozpočet, finanční opatření) a kdy se vyžaduje rozhodnutí jednomyslné (např. změna Dohody o EMBL). V čele rady je předseda. Rada se schází nejméně jednou ročně, obvykle však 2x ročně. Její jednání se řídí Jednacím řádem. Výkonným orgánem a statutárním zástupcem EMBL navenek je generální ředitel (Director-General) volený radou. Poradním orgánem Rady je Vědecký poradní výbor.

Spory mezi dvěma či více členskými státy týkající se interpretace a aplikace Dohody o EMBL, které by nebyly vyřešeny vzájemným jednáním či prostřednictvím Rady, mohou být na žádost kteréhokoli člena-účastníka sporu předloženy Mezinárodnímu soudnímu dvoru se sídlem v Haagu (International Court of Justice – soudní orgán OSN).

Členský stát může od Dohody o EMBL odstoupit. Členství končí koncem následujícího účetního roku po doručení listiny o odstoupení/výpovědi. Výpověď se, stejně jako listina o přistoupení, zasílá do depozitu vlády Švýcarské konfederace, a to současně s kopií záznamu ve Sbírce mezinárodních smluv vedené v přistupujícím státě. Členský stát může být rovněž z organizace vyloučen, a to neplní-li závazky z Dohody o EMBL a rozhodla-li o vyloučení Rada nejméně dvěma třetinami všech svých členů.

Kterýkoli člen může navrhnout změnu nebo doplnění Dohody o EMBL, změna či doplnění však vyžadují jednohlasný písemný souhlas všech členů EMBL.

5. Zajištění provádění Dohody o EMBL

Provádění Dohody o EMBL v České republice bude zajišťovat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které bude nominovat oba delegáty do Rady EMBL – jednoho zástupce administrativního a jednoho zástupce expertní komunity. Ministerstvo bude hradit výdaje na jejich cesty a jednání týkající se EMBL a také spravovat související vědeckou a organizační agendu. Obdobně režim funguje i u jiných výzkumných mezinárodních organizací (CERN, ESO, ESA atd.).

6. Dopad členství v EMBL na státní rozpočet České republiky

Příspěvek členského státu v souvislosti se členstvím v EMBL je upraven v čl. X. Dohody o EMBL a skládá se z přístupového poplatku (entry fee) a následně pak z každoročně hrazeného ročního příspěvku na činnost (annual contribution). Výše obou těchto položek je

pro každý stát stanovena odlišně, přičemž za základ výpočtu slouží údaj o výši průměrného ročního státního příjmu (average net national income - NNI) dle statistiky OECD.

Celkový finanční příspěvek ČR do EMBL byl zahrnut do již schváleného výhledu střednědobých výdajových rámců státního rozpočtu na léta 2013 a 2014 (usnesení vlády ze dne 21. září 2011 č. 692). Úhradu vstupního poplatku a každoročních členských příspěvků do EMBL bude ve smyslu ust. § 3 odst. 3 písm. b) bod 2. ve spojení s ust. § 33 odst. 2 písm. a) zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje, v platném znění, zajišťovat MŠMT z prostředků své rozpočtové kapitoly, konkrétně z výdajů určených na institucionální podporu na výzkum a vývoj skupiny 3 MŠMT.

Výše přístupového poplatku bude v případě přístupu v roce 2013 (vzhledem k proceduře přijetí nejbližší možný termín) činit pro Českou republiku **990 575 EUR**. Výše každoročního členského příspěvku byla předběžně stanovena dle kritéria NNI na 935 237 EUR. Pro první tři roky členství bude tento příspěvek České republice, coby novému členu, snížen o 30% a bude činit **654 666 EUR**. Kritérium NNI stanoví pouze podíl členského státu na celkovém rozpočtu organizace EMBL, přičemž podíl je stanoven vždy na tříleté období, nyní na období 2011 – 2013 (poté bude opět aktualizován dle nových statistických údajů OECD). Skutečná výše ročního příspěvku vyplývá každoročně z celkové výše rozpočtu EMBL. Ten je vždy schvalován pro následující rok Radou EMBL na jejím podzimním zasedání. Shora uvedená výše ročního příspěvku je proto zde označena jako předběžně stanovená.

Příspěvek České republiky vychází nyní na 0,95% z celkového rozpočtu EMBL, resp. z celkového příspěvku členských států do EMBL. Z toho je zřejmé, že hlavní zájem EMBL o členství České republiky není motivován finančně, ale rozšířením možností vědecké spolupráce.

Přímou finanční návratnost výdajů na členství ČR lze jen velmi obtížně vyčíslit, neboť činnost EMBL (stejně jako činnost českých institucí, které členství ČR v organizaci podporují) je zaměřena na oblast základního výzkumu, bez přímé okamžité vazby na průmysl. Jedná se však o výzkum, který nelze provádět nikde v České republice. Přístrojové vybavení, jímž EMBL disponuje, je nyní i pro budoucnost pro naše instituce zcela nedostupné, případně částečně dostupné, avšak pouze za cenu, která by mnohonásobně převýšila částku spojenou s členstvím v EMBL (například přístroje pro genomiku, tzv. „next generation sequencing“ a synchrotrony v Grenoblu a v Hamburku z oblasti strukturní biologie). Bez přístupu k těmto technologiím a možnostem nelze být zapojen do světového špičkového výzkumu v oblastech, které dnes přinášejí nejvíce objevů (například letošní Nobelovy ceny jak v oblasti chemie tak biologie byly získány za práce založené na těchto metodách). Výdaje spojené s členstvím jsou výhodnou investicí zejména z dlouhodobého hlediska, kdy se zúročí při implementaci dat a poznatků, které vyplývají z aktivit EMBL a z českého přístupu k technologiím EMBL, do domácích výzkumných projektů, zejména projektů velkých infrastruktur.

7. Kategorie mezinárodní smlouvy, soulad s právním řádem

V případě Dohody o EMBL se jedná ve smyslu Ústavy České republiky o prezidentskou smlouvu. Přístup České republiky k mezinárodní organizaci předpokládá podle Ústavy České republiky (čl. 49) souhlas obou komor Parlamentu a podpis listiny o přístupu prezidentem republiky.

Účinnosti vůči EMBL získává přístup dle Dohody o EMBL okamžikem uložení listiny o přístupu do depozitu u vlády Švýcarské konfederace. Tímto okamžikem také vzniká členství České republiky v EMBL a Česká republika získává v plném rozsahu práva a závazky z členství vyplývající.

Procedura přístupu České republiky v EMBL vychází z vnitřních předpisů EMBL – rámcově z Dohody o zřízení EMBL (např. čl. VI. odst. 6, ii), čl. XV. odst. 2 a 3, čl. XVII.) a z Jednacího řádu Rady EMBL, podrobněji pak ze zvyklostí utvořených během let fungování organizace a přijímání nových členů.

Členství České republiky v EMBL neodporuje českým právním předpisům, předpisům Evropské unie, ani jiným mezinárodním závazkům, které Česká republika v minulosti převzala. Přístup nemá negativní dopad na problematiku rovnosti mužů a žen, ani na otázky ochrany životního prostředí. Výkon práv a provádění závazků vyplývajících z členství bude zajišťovat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Materiál byl Parlamentu ČR prostřednictvím Úřadu vlády předložen již v červenci 2013. Vzhledem k tomu, že tehdejší Poslanecká sněmovna jej vzhledem ke svému předčasnému rozpuštění nestačila projednat, je nyní třeba jej nové Poslanecké sněmovně, a zároveň i Senátu, předložit znovu. Skutečnost, že v mezidobí byl materiál již schválen senátním Výborem pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, na tomto nic nemění.

V Praze dne 21. listopadu 2013

Ing. Jiří Rusnok, v.r.

Předseda vlády